

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

LULLY

296, 297, 298
299, 300, 301

302, 303, 304,
305, 306, 307,
308, 309, 310, 311

2000

578
4-27
ՀԱՍՏԻՐԱԿԱՑ

ԹԻՆ ԳԵՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՄՆԴԵՐԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԺԲ.

ՄԱՆԻՍԵՆՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՌՕՑ

Magnétisme.

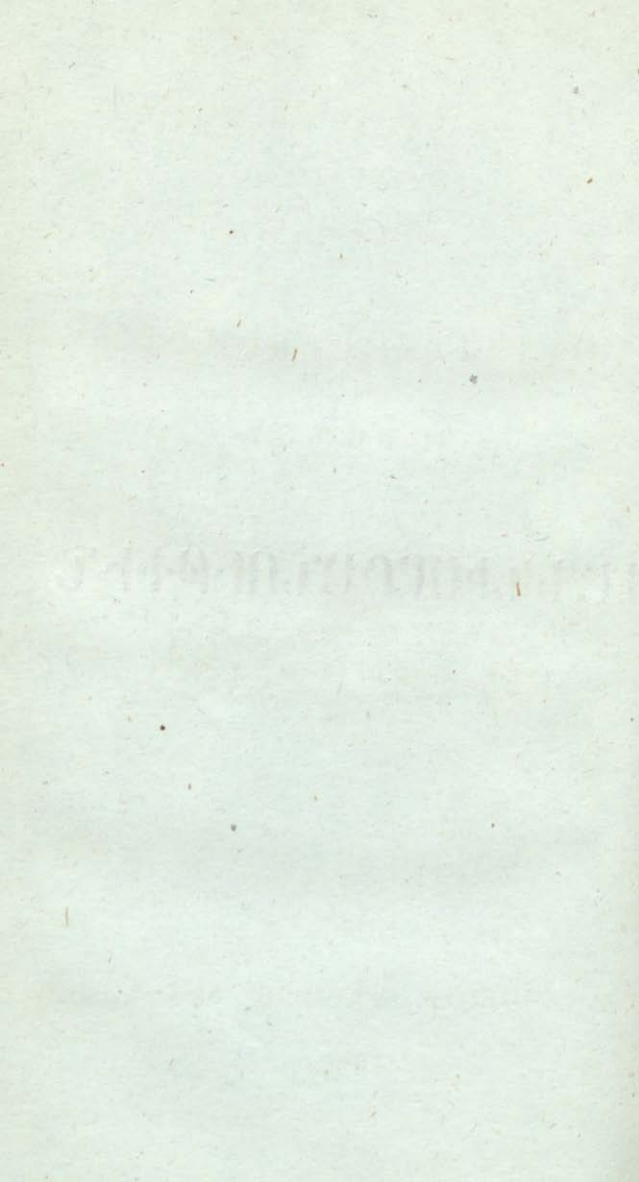
ՋՄԻՒԴՆԻՆ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ԵՂԵԱՐՑ ՏԵՏԵԵԱՆ

1858

65

የግብርና ሚኒስቴር

Lxxxvii
311

ՀԱՍԱՐԱԿԱՅ ԹԱՆԳԱԲԱՆ.

ՀԱՏՈՐ ԺԲ.

ՄԵԳՆԵՄԱՆԵՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՌՕՑ

ԶՄԻՒՆԵՒԱ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԵՂԲԱՐՑ ՏԵՏԵԱՆ

1858

17961

7343.57

28 30X

3/11.2003.

վանողական

Չեզոք

Ձգողական

ԱՐԻՈՑ ԸՆԹԵՐՑՈՂ

ՀԱՅԱՐԱԿԱՅ ԹԱՆԳԱՐԱՆ մակագրով
անարակներ այսուհետև պիտի սկսին աղտել ու կրատա-
րակութիւն կեղծեան : Ասոց մեջ պիտի իտուտի բոլոր
գլխաւոր գիտութեանց ի իւրն նիւթին լրաց :

Գալ-սար Արսապանքիւն :

1870

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

ՄԱԳՆԻՍԱՐ ԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՎՐԱՅ

ՄԱԳՆԵՏԸ հանք մ'է, որ երկրիս մէջէն կ'ելլէ, և մագնիսական ձգող զօրութիւնը կ'ունենայ:

Թէ որ Մագնիսի գաւազանը երկաթի խարտուկի մէջ թաթխենք՝ երկաթի խարտուկը գաւազանին միմիայն ծայրերէն մագնիսական ձգողութեամբ կը կախուին և գաւազանին մէջ տեղէն չկախուիր. աս անկէ կը պատճառի որ մագնիսի գաւազանը՝ Վանողական և Չգողական երկու կերպ զօրութեանց մագնիսութեամբը լցուած շամանգաղերէ բաղկացած ըլլալով՝ անանկ կ'ըլլայ. հոս դնենք աս երկութիս պատճառը և մեկնութիւնը:

Երկու հակառակ զօրութիւնները մագնիսացեալ երկաթին ամեն անհատներուն մէջ հաւասարապէս լցուած են, այնպէս որ գաւազանին ամեն մէկ շա-

մանդաղին՝ կէտը մէկ և միւս կէտը մէկալ զօրութեամբ կը բաղկանայ . արդ՝ թէ որ գաւազանին ճոթերը կտրենք , անհատերը անանկ կերպիւ բաժնուած կ'ըլլան , որ նոյնատեսակ հեղանիութերը ամեն շամանդաղերուն մէջ մի և նոյն կողմը դարձած կ'ըլլան . որով և մէկ ճոթի անհատերուն ծայրերը մէկ զօրութեամբ լեցուն կ'ըլլան , և միւս ճոթի անհատերուն ծայրերը մէկալ զօրութեամբ :

Գաւազանին մէջ տեղը երկու հակառակ զօրութիւնով լցուած շամանդաղերուն սահմանն ըլլալով , չէզոք վիճակ կ'ունենայ , որով և ոչ ձգողութիւն կը ցուցնէ , ոչ ալ վանողութիւն :

Ասոր համար պատկեր մը դրած ենք տեսրակնուս մէջ , որուն վրայ կը տեսնեն ընթերցողք մագնիսի երկու զօրութիւնները և մէջտեղէն չէզոք վիճակը :

Բնդհանրաբար արհեստական մագնիս շինելու համար՝ մագնիսանալու պողպատը՝ ուրիշ մագնիսով մը կը շփուի , բայց բանը շփելու կամ քսելուն վրայ է :

Մագնիսանալու ասեղը կամ գաւազանը կ'առնուի և մագնիսին մէկ ծայրը (մէկ զօրութիւնով լցուած ծայրը) գաւազանին կամ ասեղին մէջ տեղի կէսէն սկսեալ դէպ 'ի ճոթը կը քսեն՝ առանց քսելով ետ դառնալու, հապա վերստին կէսէն մինչև ճոթը, ասանկ շատ անգամ ընել պէտք է. ետքը մէկալ կէսին վրայ ալ մագնիսին միւս ծայրը (այսինքն մէկալ զօրութիւնով լցուած ծայրը) նոյն պէս քսել պէտք է՝ առանց քսելով ետ դառնալու ինչպէս վերինը. ըստ որում, եթէ ետ դարձուի՝ զօրութիւնը կը կտորուի: Ահա աս ասանկ կը շինուի արհեստական մագնիսը, և եթէ ուզուի որ տեղ մագնիսութեամբ մագնիս շինուի, պէտք է պողպատէ ընել, վասնզի հասարակ երկաթը չկրնար տեւական մագնիսութիւն ստանալ:

Ինչպէս որ ըսինք արհեստական Մագնիսը բուն մագնիսի երկաթին վրայ բըսուելով կը շինուի, բայց բաց 'ի ասկից ուրիշ միջոցերով ալ կրնայ ըլլալ, ինչպէս հարուածով, ոլորելով, խարտոցելով,

չուտով պաղեցնելով (հրաշէկ ընելէ ետև), ևն, զանազան կերպերով ալ կըրնայ երկաթին վրայ մագնիսութիւն ծընանիլ:

Առայն կապուտ, կանաչ և մանիչաւկագոյն ճառագայթերը (Ա) մագնիսական զօրութիւն ունին, անանկ որ եթէ արևուն մանուշակ ճառագայթերը մէկ կէտի վրայ ժողվէլու ըլլանք, ու ան կէտին եթէ երկաթ մը դնենք՝ երկաթը կը մագնիսանայ:

Ժանգը գլխաւորաբար մասսակար և թուլացուցիչ է մագնիսի մը, նոյնպէս յանկարծական պարզ անկում մը և հարուած մը, մանաւանդ ջերմութիւնը՝ սակայն ցրտութիւնը մեաս մը չընէր:

Եթէ մագնիսին ազդեցութեանը տակ երկաթ մը դնենք՝ նոյն երկաթը մագնիսական կ'ըլլի, որով անկէ ալ կըրնաս ուրիշ մը կախել, բայց երբ բուն մագնիսը խախտես՝ բոլոր միւսերն ալ կը խախտին:

(1) Տես Հատոր ԺԱ Հասարակաց Թանգարանին:

Կրակ դարձած երկաթը մագնիսէ չձը-
 դուիր, վասնզի ջերմութիւնը մագնիսու-
 թեան թուլացուցիչն է :

Բնդհանրապէս անանկ կը մտածուի որ
 կրկէրս իր հարաւ և հիւսիս կողմէն
 մագնիսական հեղանիւթի հոսում մը ու-
 նի . ահա ասով է որ կողմնացոյցը (որ բա-
 րակ կէտի մը վրայ շրջանակող մագնիսի
 գաւաղան մ'է) միշտ հիւսիս և հարաւ
 կողմերը կ'ուղղի : Քանի որ ասեղին դըպ-
 չինք՝ կը ճօճայ և վերստին իր ուղղու-
 թիւնը կը գտնայ . որչափ որ բեւեռնե-
 րուն մօտենանք՝ կողմնացուցի ասեղն ալ
 այնչափ կ'ուղղի և կը շիտակնայ և ճօ-
 ճումը կը բիչցնէ, և ընդհակառակը քա-
 նի որ բեւեռներէն հեռանալով հասա-
 րակածի մօտենանք՝ մագնիսական ասեղը
 այսինքն կողմնացոյցը ճօճումները կը
 շուտցնէ և հասարակածէն անցնելուն
 պէս՝ միւս բեւեռին կը յարի :

Կողմնացուցին և ուրիշ մագնիսական
 ասեղերուն վրայ Հիւսիսայգը շիտթ ճօ-
 ճում մը կը ներգործէ, որուն պատճառը
 իմացուած չէ :

Մագնիսական ասեղերուն վրայ մեծ

ազդեցութիւն ունի նաև երկրաշարժը ու հրաբուխի բռնկիլը, և երբեմն 'կ'ըլլայ որ մագնիսին վրայ տեական փոփոխութիւն կը բերեն :

Կողմնացոյցը օրական փոփոխութիւն մ' ալ ունի, որ արևէն ելլելէն կըսկսի հիւսիսային բևեռը դէպ 'ի արևմուտք կը շարժի, ու իրիկուան ժամը ճին վերըստին ետ կը դառնայ :

Ելեկտրութիւնը խիստ շատ ազդեցութիւն ունի մագնիսական ասեղին վրայ, անանկ որ ելեկտրական հոսմամբ՝ մագնիսացեալ ասեղին զօրութիւնը կը փրճացուի. կայծակնահար կողմնացոյցը իր զօրութիւնը կը կորսնցընէ, ևն, ևն :

Մագնէս մը հրաշէկ ըսէ և իր զօրութիւնը կը կորսնցընէ :

Եթէ 6 — 8 տէսիմէթր երկայնութեամբ երկաթէ գաւազան մը կողմնացուցին (մագնիսական ասեղին) բռնած ուղղութեամբ բռնելու ըլլանք՝ երկաթը երկրիս մագնիսութենէ կը մագնիսանայ, բայց ոչ տեական :

Ի ՆՍԻՆ ԵՇԻՄՏԱՆԻ ԲԵՐՈՒՄՆԵՐՆԵՐ

Եփեսոսացիան նշանագիրք

Սիպիւ, Տիւբեր

Օպիւս

Սիւրիսի

Պանիսիանոս-իւն *համար օր*

Լաւրիսիանոս-իւն 77

Չորիսիանոս-իւն 78

Վիսիանոս-իւն 79

Եփեսոսացիանոս-իւն և

Վալիսիանոս-իւն 79

Վիսիանոս-իւն 78

Բոսիանոս-իւն 79

Չիսիանոս-իւն 77

Եսիանոս-իւն 78

Եսիանոս-իւն 77

Իսիանոս-իւն 77

Սիսիանոս-իւն 78

Եգիպտական նշանագիրք

Սեպեւ, Տեւեւ

Չսպեւ

Սաբիհի

Տեգրանոսի

Գանկաբանոսի-ն հասնուօպ

Երկրաբանոսի-ն ր

Չգողաբանոսի-ն ր

Վիտաբանոսի-ն ր

Ելիպրաբանոսի-ն և

Կալիանաբանոսի-ն ր

Կենդանաբանոսի-ն ր

Բոսաբանոսի-ն ր

Չերժաբանոսի-ն ր

Երողաբանոսի-ն ր

Եսպրաբանոսի-ն ր

Լոսաբանոսի-ն ր

Սագնիսաբանոսի-ն ր

Մեասերաբանոսի-ն ր

Նճանաբոս-ժոսի-ն ր

Սանդրաբանոսի-ն ր

Չայնաբանոսի-ն ր

